

Pelastakaa Lapset

PELASTAKAA LASTEN EDUSKUNTAVALIOHJELMA 2019

1. YHTÄKÄÄN LASTA EI JÄTETÄ

Lasten hyvinvointi on kiinni arjen teoista ja päätöksistä. Parhaat lähtökohdat lasten hyvälle elämälle luodaan yhdessä lasten kanssa, heitä kuunnellen ja heidän ehdotuksiaan vakavasti ottaen.

Köyhyydestä johtuva eriarvoisuus on yksi aikamme vaikeimmista haasteista. Perheiden pitkittyneet taloudelliset vaikeudet heijastuvat suoraan lasten ja nuorten hyvinvointiin. Köyhyys periytyy ja haavoittaa useita sukupolvia.

Maailmalla köyhyys, konfliktit ja tyttöjen syrjintä tarkoittavat ennenaikaista lapsuuden loppua yli miljardille lapselle. Yhä useampi lapsi elää keskellä konfliktia, jossa he ovat alttiita vakaville ihmisoikeusloukkauksille. Väkivallan kohtaaminen ja näkeminen on henkisesti kuormittavaa ja haitallista lapsille.

Lapset kokevat väkivaltaa edelleen myös Suomessa ja puuttuminen lasten kaltoinkohteluun ja hyväksikäyttöön edellyttää riittävää lasten suojelua ja sen resursointia.

Kaikilla lapsilla on oikeus elää ilman syrjintää, saada parasta mahdollista tukea ja palvelua sekä kehittyä kykyjensä ja voimavarojensa mukaisiksi upeiksi, ainutkertaisiksi ihmisiksi.

Pelastakaa Lapset puolustaa erityisesti kaikkein heikoimmassa ja haavoittavimmassa asemassa olevia lapsia Suomessa ja maailmalla. Haluamme antaa äänen myös niille lapsille, jotka eivät tule yhteiskunnassa kuuluiksi. Tulevan hallituksen tärkein tehtävä on varmistaa, ettei yhtäkään lasta jätetä.

2. TOISEN ASTEEN OPINNOT MAKSUTTOMIKSI KAIKILLE

Varattomuudesta johtuvat huolet painavat vähävaraisia toisella asteella opiskelevia nuoria¹. Jopa 17 prosenttia nuorista² sanoo joutuneensa rahanpuutteen vuoksi karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan.

Taloudellisessa niukkuudessa elävillä nuorilla on myös riski pudota opinnoista tai olla hakeutumatta toiselle asteelle, koska lukion tai ammattioppilaitoksen oppimateriaaleihin ei ole varaa.

Peruskoulun varaan jäävät nuoret saavat nyky-yhteiskunnassa heikommat edellytykset työllistymiselle. Heidän työuransa jäävät lyhyemmiksi ja katkonaisemmiksi kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneiden.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE

- päättää toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta niin ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiossa

¹Maksuton koulutus on monelle liian kallis – Selvitys toisen asteen opintojen kustannuksista (Pelastakaa Lapset 2017)

²Vuoden 2017 Nuorisobarometri

3. VÄHÄVARAISILLE PERHEILLE ERITYISTÄ TUKEA

Perheen taloudellinen tilanne hankaloittaa nuorten elämää vapaa-ajalla. Jopa puolet Pelastakaa Lasten Lapsen ääni -kyselyyn osallistuneista nuorista kertoi perheen varallisuuden vaikuttaneen heidän mahdollisuuksiinsa harrastaa tai muuten viettää vapaa-aikaa.³

Vuosien 2015–2018 lainsäädäntömuutosten aikaansaama taloudellinen kehitys on pienituloisissa lapsiperheissä ollut kielteisempi kuin väestölle keskimäärin.⁴ Leikkaukset ja indeksijäädytykset ovat osuneet erityisesti pienituloisiin lapsiperheisiin. Tehdyt leikkaukset lisäävät ja monessa tapauksessa pitkittävät pienituloisten kotitalouksien riippuvuutta toimeentulosta.

Yhden huoltajan, monilapsisilla ja maahanmuuttajataustaisilla perheillä on kohonnut riski joutua toimeentulovaikeuksiin, ja siksi erilaisten perheiden tarpeet tulisi ottaa huomioon nykyistä paremmin julkisia palveluita kehitettäessä sekä osana sosiaaliturvauudistusta.

Laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua ja kehitystä, edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja kaventaa hyvinvointieroja. Kaikissa varhaiskasvatusta koskevissa uudistuksissa on varmistettava lapsen oikeuksien ja lapsen edun toteutuminen. Varhaiskasvatuksen subjektiivisen oikeuden muuttaminen puolipäiväiseksi on heikentänyt mahdollisuuksia ottaa joustavasti huomioon lapsen yksilöllisen tuen tarpeet ja perheen tilanne.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE

- tukea lasten ja nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua harrastuksiin
- sitoutua vähävaraisten perheiden elämää helpottavaan perhepolitiikkaan, joka pohjaa lapsilta ja lapsiperheiltä saatuun tietoon
- perua lapsiperheiden etuuksiin tehdyt indeksijäädytykset
- huomioida perheiden monimuotoisuus sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä, jotta erityisessä köyhyyriskissä olevien riittävä toimeentulo on turvattu
- palauttaa subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen

³Lapsen ääni 2018 -selvitys (Pelastakaa Lapset 2018)

⁴SOSTE-selvitys 2018: Esimerkki- ja simulointilaskelmia sosiaaliturvan muutoksista 2012–2019 (Pertti Honkanen)

4. LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI OHJAAMAAN PÄÄTÖKSIÄ

YK:n lapsen oikeuksien komitea on jo 2011 huomauttanut Suomelle, että lapsen edun ja lapsivaikutusten arviointi on ollut päätöksenteossa puutteellista. Suomessa tulee jatkossa toimeenpanna yhtenäistä lapsen oikeuksien seurantaan pohjaavaa valtakunnallista lapsipolitiikkaa, jota ohjaa kansallinen lapsistrategia.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE

- säätää lailla lapsivaikutusten (LAVA) arvioinnin tekemisestä
- edistää lapsen edun mukaista päätöksentekoa sisällyttämällä lapsivaikutusten arviointi osaksi valmistelu- ja päätöksentekoprosesseja
- kiinnittää arvioinnin osana erityistä huomiota haavoittavassa asemassa oleviin lapsiin ja lapsiryhmiin
- arvioida alueellisista eroista ja eri perhetilanteista johtuvat vaikutukset lapsiin ja nuoriin

5. JOUSTAVAMPI PERHEVAPAAMALLI

Suomen nykyinen perhevapaamalli on Pohjoismaiden jäykin ja korvaustasoltaan alhaisin. Perhevapaa-uudistusta tarvitaan helpottamaan työn ja perheen yhdistämistä sekä edistämään tasavertaista vanhemmuutta. Perheiden hyvinvointia, syntyvyyttä ja työllisyyttä tukeva perhevapaajärjestelmä on hyvä investointi, jonka tulee olla koko yhteiskunnan vastuulla.

Uudistuksen pitää lisätä joustavuutta perheen ja työn yhdistämiseksi ja huomioida perheiden yhdenvertainen kohtelu sekä erilaiset perhemuodot ja elämäntilanteet. Nykyinen perhevapaajärjestelmä johtaa erityisesti äitien pidempään poissaoloon työelämästä, koska esimerkiksi äitiys- ja vanhempainvapaa on sidottu pidettäväksi yhtenäisenä jaksona. Vanhemmilla tulee olla oikeus valita, missä järjestyksessä vanhempainvapaat pidetään.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE

- toteuttaa perhevapaiden uudistus, joka pidentää ansiosidonnaista perhevapaata ensisijaisesti isän osuutta kasvattamalla
- huolehtia, että perhevapaaudistuksessa lapsi tai kumpikaan vanhemmista ei joudu heikompaan asemaan kuin nykyisin.

6. PAKOLAIS- JA TURVAPAIKANHAKIJALASTEN PAREMPAA SUOJELUA

Maailmassa on meneillään suurin pakolaiskriisi sitten maailmansotien päättymisen. Ihmiset pakenevat sotaa, vainoa ja toivottomuutta. Monilla alueilla uhkaava ilmastonmuutos pahentaa tilannetta entisestään. Suomella ja EU:lla on velvollisuus auttaa maailman pakolaiskriisiin ratkaisussa tarjoamalla ihmisille laillisia väyliä turvaan.

Suomi on sitoutunut takaamaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen jokaisen lapsen kohdalla. Sopimus koskee yhtä lailla yksin maahan tullutta turvapaikanhakijalasta, vanhemmistaan eroon joutunutta lasta sekä lasta, joka on saapunut Suomeen huoltajansa tai muun perheenjäsenensä kanssa.

Kotoutumisvaiheessa olevien lasten, nuorten ja lapsiperheiden tuki ja oikeudet on turvattava. Esimerkiksi yksin maahan tulleiden lasten oikeus perheeseen ei tällä hetkellä toteudu, koska viime vaalikausina tehdyt lakimuutokset ja niiden toimeenpano ovat tehneet perheenyhdistämisestä yhä vaikeampaa, monille jopa mahdotonta.

Jokaisella lapsella on oikeus elämään, turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja koulutukseen, sekä suojeluun väkivallalta. Konfliktimaissa lapset ovat vaarassa joutua värvätyiksi aseellisiin joukkoihin, yhteisönsä hylkimiksi tai eroon perheistään ja suvuistaan. Turvattomiin maihin ei saa palauttaa lapsia tai lapsiperheitä, ellei lapsen etua ole huolellisesti arvioitu.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE

- korottaa pakolaiskiintiötä
- huolehtia, ettei lapsia oteta säilöön ja vastaanottojärjestelmä on lapsen edun mukainen
- taata lapsen etu ja oikeusturva vastaanotto- ja turvapaikkaprosessissa kaikissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa
- turvata lapsen etu palautuksissa
- edistää yksin maahan tulleiden lasten mahdollisuutta perheenyhdistämiseen
- varmistaa yksin Suomeen tulleille lapsille mahdollisuus perhehoitoon
- vaikuttaa EU:n laajuiseen turvapaikkapolitiikkaan, joka suojelee liikkeellä olevia lapsia

7. LASTENSUOJELUN RESURSSIT JA LAATU ON TAATTAVA

Lastensuojelun resurssien puute ja suuret työntekijäkohtaiset asiakasmäärät ovat olleet lastensuojelun ongelmista viime aikoina näkyvimmin esillä. Merkittävä lastensuojelun haaste on myös työntekijöiden jatkuva vaihtuvuus ja puuttuminen.

Lastensuojelun sosiaalityön pysyvyyttä ei voi taata pelkästään työehtoja parantamalla tai asiakasmäärien rajoituksella. Uusia työn tekemisen tapoja on kehitetty esimerkiksi Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE). On oleellista, että tällä vaalikaudella kehitetyt parhaat käytännöt siirtyvät myös tulevan hallituksen työhön.

Sosiaalihuoltolain tavoitteena on varmistaa, että perheitä autetaan jo ennen lastensuojelutoimia. Perheiden tuki on kuitenkin tällä hetkellä organisoitu hyvin epätasaisesti eri kunnissa, eikä palveluiden tasa-arvoisuus toteudu valtakunnallisesti.

Lisäksi laajat ja monin eri tavoin toteutetut kilpailutukset aiheuttavat palveluiden järjestämiselle haasteita, koska palveluille ja kilpailutuksille ei ole laadittu yhteisiä laatukriteereitä. Näistä syistä lastensuojelun ja sijaishuollossa elävien lasten oikeus yhdenvertaiseen palveluun ja laadukkaaseen suojeluun ei aina toteudu. Palveluiden laadunvalvonta on myös puutteellista.

Onnistuneella jälkihuollolla pystytään parhaimmillaan turvaamaan sijaishuollossa olleen nuoren hyvä itsenäistyminen ja kiinnittyminen yhteiskuntaan. Nykyisen lain puitteissa jälkihuolto-oikeus päättyy, kun nuori täyttää 21 vuotta. Sekä kokemus- että tutkimustiedon valossa ikäraja on liian matala ja liian moni syrjäytyy jälkihuollon päättyessä.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE

- varmistaa lastensuojelun laatu ja resurssit
- jatkaa palveluiden painopisteen siirtämistä ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen
- turvata oikeus oikea-aikaisiin, sopivimpiin ja laadukkaisiin palveluihin valtakunnallisesti
- päättää selkeistä sosiaalihuoltolain mukaisista lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun prosesseista
- laatia yhtenäiset ja sitovat kriteerit lastensuojelun palveluiden laadulle ja kilpailutuksille
- nostaa jälkihuollon ikäraja 25 ikävuoteen

8. MAAILMAN LAPSET TARVITSEVAT GLOBAALIA VASTUUNKANTOA

Köyhyys, konfliktit ja tyttöjen syrjintä tarkoittavat ennen aikaista lapsuuden loppua yli miljardille maailman lapselle. Suomen pitää toimia pitkäjänteisesti ja johdonmukaisesti kaikilla kansainvälisen politiikan foorumeilla köyhyyttä ja epätasa-arvoa ylläpitävien rakenteiden muuttamiseksi. Jos kauppa- ja veropolitiikka köyhdyttävät kehitysmaita, kehitys yhteistyö on vain vahinkojen paikkailua. Suomen on kannettava oma vastuunsa maailman lapsista – meillä on siihen varaa.

Suomen on sitouduttava selkeään aikatauluun, jolla kehitys yhteistyön rahoitus nostetaan YK-tavoitteen mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta viimeistään vuoteen 2030 mennessä. Haavoittavimmissa asemassa olevien lasten auttamiseksi 0,2 prosentin bruttokansantulo-osuus pitää ohjata kaikkein köyhimmille maille. Äärimmäisen köyhyyden vähentämisen on oltava Suomen kehitys yhteistyön ensimmäinen tavoite.

Pelastakaa Lapset ja muut kehitys yhteistyöjärjestöt tekevät maailmalla korvaamatonta ja tehokasta työtä. Kansalaisyhteiskunnalla on myös tärkeä rooli päättäjien ja yritysmaailman valvonnassa. On välttämätöntä, että 15 prosenttia kehitys yhteistyövaroista kohdistetaan kansalaisyhteiskunnan tukemiseen. Tämä on tärkeää varsinkin aikana, jolloin monessa maassa kansalaisyhteiskunnan toimintatila on kavennettu.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE

- perustaa kehitys politiikka äärimmäisen köyhyyden vähentämiseksi ja ihmisoikeusperustaisuudelle
- taata haavoittavimmissa asemassa olevien lasten oikeudet Suomen kehitys politiikassa
- nostaa merkittävästi kehitys rahoitusta ja sitoutua aikatauluun, jolla kehitys rahoitus nousee 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2030 mennessä
- ohjata 0,2 prosentin bruttokansantulo-osuus kehitys rahoituksesta kaikkein köyhimmille maille
- vahvistaa kansalaisyhteiskunnan roolia kehitys yhteistyössä ohjaamalla 15 % kehitys rahoituksesta järjestöille

9. SOTA LAPSIA VASTAAN ON LOPETETTAVA

Maailmassa 357 miljoonaa lasta elää konfliktialueilla. Yli neljä miljoonaa pakolaislasta ei käy koulua. Yhä useammin juuri lapset ovat suoraan sotatoimien kohteena ja esimerkiksi hyökkäyksistä kouluja vastaan on tullut arkipäivää maailman konfliktialueilla.

Suomen on ulkopoliitikassaan järjestelmällisesti toimittava lasten suojelemiseksi konflikteissa, vastustettava kansainvälisen oikeuden rikkomuksia ja toimittava rikkomuksiin syyllistyneiden tuomiseksi oikeuden eteen. Tämä on ensiarvoisen tärkeää, kun kyse on vakavista lapsenoikeuksien loukkauksista. Suomen ei pidä viedä aseita sotaa käyviin maihin ja loukkaukset lapsen oikeuksia vastaan pitäisi tässä arvioinnissa katsoa erityisen raskauttaviksi teoiksi.

Suomen pitää nostaa lasten suojeleminen konfliktialueilla humanitaarisen rahoituksen keskiöön. Lasten suojeleminen ja koulutus myös konfliktialueilla on tulevaisuuden rakentamista jo konfliktien ollessa meneillään. Rauhan viimein saapuessa, konfliktin keskellä kasvaneiden pitäisi ottaa vastuuta paremman tulevaisuuden rakentamisesta.

Samoin kuin kehitysyhteistyössä, myös humanitaarisessa avussa rahoituksen jatkuvuus on tärkeää avun laadun kannalta. Suomen pitäisi ottaa myös humanitaarisessa avussa käyttöön useampivuotinen tuki. Tämä parantaisi avun suunnittel-mallisuutta konfliktialueilla.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE

- ottaa kantaa kansainvälisen oikeuden rikkomuksia vastaan ja toimia rikkomuksiin syyllistyneiden tuomiseksi oikeuden eteen
- nostaa lasten suojeleminen konfliktialueilla humanitaarisen rahoituksen keskiöön
- parantaa humanitaarisen rahoituksen tehokkuutta monivuotisen rahoituksen avulla
- kiristää Suomen aseviennin kriteerejä niin, ettei sotaa käyviin maihin enää viedä sotamateriaaleja

10. SUOMI YRITYSVASTUUN EDELLÄKÄVIJÄKSI - LAPSEN OIKEUKSIEN KUNNIOITTAMINEN EI VOI OLLA VAPAAEHTOISUUDEN VARASSA

Yritykset rakentavat yhteiskuntaan hyvinvointia. Joskus kolikolla on kuitenkin kääntöpuoli. Osa yrityksistä voi liiketoiminnassaan hyötyä jopa lapsi- ja pakkotyöstä. Tämä on mahdollista, sillä päättäjät eivät ole velvoittaneet yrityksiä toimimaan vastuullisesti myös Suomen rajojen ulkopuolella. Pelastakaa Lapset haluaa Suomeen yritysvastuulain, joka velvoittaa yritykset huolehtimaan, ettei niiden tuotantoketjuissa tapahdu ihmisoikeusloukkauksia myöskään Suomen rajojen ulkopuolella.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE

- säätää laki yritysten ihmisoikeushuolellisuusveloitteesta
- lisää yritysvastuutyön virkamiesresursseja erityisesti ulkoministeriössä
- osallistua aktiivisesti yritysten ihmisoikeusvastuuta käsitteleviin kansainvälisiin prosesseihin

Pelastakaa Lapset

Pelastakaa Lapset ry
Koskelantie 38, PL95, 00610 Helsinki
Puh. 010 843 5000

www.pelastakaalapset.fi

Pelastakaa Lapset ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton, vuonna 1922 perustettu kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja maailmalla.